

Asianumero: VN/14214/2025

Hankenumero: STM044:00/2025

Lausunto apteekkiverolain ja lääketaksauudistuksen valmisteluun

Suomen Rokotepiste Oy kiittää mahdollisuudesta lausua apteekkiverolain ja lääketaksauudistuksen valmistelusta. Esitämme näkemyksemme erityisesti niiltä osin, joilla on merkittävä vaikutus apteekkien taloudellisiin toimintaedellytyksiin ja kykyyn tuottaa terveyspalveluja osana sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää. Lausunnossamme käsittelemme apteekkiveron siirtymistä myyntikateperusteiseksi, sivuapteekkivähennyksen säilyttämistä, itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamisen vaikutuksia sekä oikeutta poiketa lääkemääräyksestä tietyissä tilanteissa. Nostamme esiin myös laajemman näkökulman apteekkien roolista terveydenhuollon palveluverkostossa ja sen kehittämisessä.

Ehdotus apteekkiverolain muuttamisesta liikevaihtoperusteisesta myyntikatepohjaiseksi on kannatettava, ja samalla on tärkeää, ettei sivuapteekkivähennystä poisteta. Lääketaksa säätelee lääkkeiden myyntihintaa, ja markkinataloudelle ei ole tervettä säätää hinnoittelua siten, että lääkkeen myyntikatteesta saatu osuus alittaa liikevaihtoon kohdistuvan apteekkiveron osuuden. Tämä niin sanottu negatiivisen myyntikatteen ongelma tarkoittaa käytännössä sitä, että apteekilla voi olla velvollisuus myydä kallista lääkeainetta tappiolla. Ongelma korostuu apteekin terveyspalvelutoiminnassa, esimerkiksi kalliimpien rokotteiden, kuten vyöruusuurokotteen, kohdalla.

Valmistelussa olisi tarpeen arvioida huolellisesti eri pakkauskokoina myytävien reseptilääkkeiden myyntikatteiden erot ja niiden vaikutus kuluttajahintoihin. Esimerkiksi Shingrix-vyöruusuurokotteen yksittäispakattu lääketaksan mukainen hinta on 216,45 euroa, kun taas 10-pakkauksesta laskettu yksittäisen lääkeaineen hinta on 195,39 euroa. Kun apteekin terveyspiste tuottaa rokotuspalvelun asiakkaalle, on kuluttajahintojen näkökulmasta edullisempaa toimittaa terveyspisteen käyttöön 10-pakattu lääkeaine ja käyttää toiminnan kannattavuutta laskiessa vertailukohtana pienempää tuotannontekijän hintaa. Kuitenkin 1 953,87 euron hintaisen 10-pakkauksen myyntikate voi olla apteekille apteekkiveron nykytilassa pahimmillaan negatiivinen, mikäli apteekin liikevaihto on riittävän suurta.

Terveyspalveluiden tuottaminen apteekissa nostaa apteekin liikevaihtoa, ja valmisteluissa on huomioitava, ettei terveyspistetoimintaa veroteta apteekkiveron alaisesti. On tärkeää varmistaa, ettei apteekkia tai terveyspalvelua tarjoavaa yhteistyökumppania tuplaveroteta. Siltä osin kuin terveyspalveluista muodostuva liikevaihto tai käyttöoikeussopimuksella jaettava liikevoitto ei lueta "muiksi liiketoiminnan tuotoiksi" (STM 2023:6 s. 93 ja siinä mainittu Reinikainen ym. 2021), on myyntikatepohjaisuuteen siirtyminen selkeämpi malli apteekkiverotuksen osalta.

Myyntikateperusteiseen apteekkiverotukseen siirryttäessä on lisäksi huomioitava, että terveyspalvelun tuottaminen on Suomessa alv 0 % -verokannan alainen palvelu. On tärkeää selkeyttää, missä muodossa palvelun rahavirta muotoutuu apteekin näkökulmasta: käyttöoikeus- tai

puitesopimuksen käyttö komission tilitykseen apteekkitoiminimelle yhteistyökumppanilta tai apteekin omalta osakeyhtiöltä tarkoittaa, että palvelun tuottama liikevaihto apteekille on lähtökohtaisesti käyttökattava. Apteekin itse toimiessa terveyspalvelun palveluntarjoajana terveydenhuollon liiketoiminnan myyntikatteen tarkastelu on yksinkertaisempaa, eikä sitä tule sotkea osaksi apteekkiverotusta.

Sivuaapteekkivähennys on olennainen keino turvata harvaan asutettujen pienten kuntien terveydenhuollon palvelut. Apteekin roolia terveydenhuollossa voidaan erityisesti pienillä paikkakunnilla vahvistaa hyödyntämällä farmaseutteja rokotusten, injektioiden, pikatestauksen ja kokonaisvaltaisen lääkehoidon arvioinnin toteuttamiseen. Sivuaapteekkivähennyksen säilyttäminen tukee hallitusohjelman kirjausta apteekkien henkilöstön osaamisen laajemmasta hyödyntämisestä sosiaali- ja terveydenhuollossa, mikäli farmaseuttista henkilöstöä käytetään terveyspalveluiden tuottamiseen. Muutoksessa on huomioitava myös valtiontaloudelle aiheutuvat kustannukset ylimääräisistä Kela-taksikuljetuksista, mikä muodostaa osaoptimointiongelman sosiaali- ja terveysmenojen kulueriä tarkasteltaessa, sillä kansaneläkelaitos maksaa potilaan kuljetuksen keskitettyyn hoitopaikkaan eikä hyvinvointialue.

Tulehduskipulääkkeiden, parasetamolin ja vastaavien itsehoitovalmisteiden vapauttaminen apteekkien ulkopuoliseen myyntiin olisi virhe. Lausuntopyynnössä keskitytään lääketaksauudistukseen, mutta itsehoitovalmisteiden myynnin vapauttamista koskeva selvitystyö on tältä osin puutteellinen. Itsekin lausuntopyynnössä todetaan, ettei vuoden 2026 talousarvioon vaikuttavan lainsäädännön valmistelun aikataulu ole mahdollistanut suuren rakenteellisen apteekkitalousuudistuksen läpivientiä. Mahdollista muutosta tulisi arvioida osana apteekkitalouden kokonaisuutta, ja nykyinen arviointi ei ole riittävä.

Tulehduskipulääkkeiden, parasetamolin ja muiden mahdollisesti haitallisten valmisteiden myynnissä on vahvistettava valvontaa sen varmistamiseksi, että farmaseutti tai proviisori antaa ohjausta käyttäjille. Nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myynti samoissa toimipisteissä, joista myydään nikotiinipusseja hämärtää kuluttajalle nikotiinididktion hoidon periaatteita ja voi vaikeuttaa nikotiiniriippuvuuden hoitoa. Vapautus lisää väärinkäytöksiä ja käyttäjävirheitä myös ryhmien 1 ja 2 itsehoitolääkkeiden kohdalla, mikä kuormittaa terveydenhuoltoa ja voi pitkällä aikavälillä johtaa valtiontaloudelle nettonegatiiviseen lopputulokseen. On aiheellista kysyä, miten rationaalisen lääkehoidon ja farmaseuttisen tuen riittävyys turvataan ja miten kokonaiskustannukset väärinkäytösten lisääntymisestä on huomioitu. Vapauttamisessa ei ole otettu huomioon vaikuttavuusperusteisuutta terveydenhuollossa.

Oikeus poiketa lääkemääräyksestä tietyissä tilanteissa on tervetullut ja helpottaa apteekkiasiointia sekä rationaalisen lääkehoidon toteuttamista. On kuitenkin huomioitava, että lääkkeiden toimittamista koskevan Fimean määräyksen päivitys on käynnissä ja sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026. Lainsäädäntövalmistelussa tulee ottaa huomioon terveyspistetoiminnassa vakiintuneet toimipaikkakohtaiset lääkemääräykset. Muutoksen yhteydessä on myös mahdollista tarkastella pakkotilanteita, kuten anafylaktista reaktiota apteekissa – tai esimerkiksi kauppakeskuksessa, jonka

tiloissa apteekki sijaitsee – jolloin otetaan käyttöön adrenaliinivalmiste myyntivarastosta ilman asianmukaista lääkemääräystä.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportissa ja muistioissa 2023:6 on kuvattu tarvetta vahvistaa apteekkien roolia terveydenhuollossa. Apteekit ovat helposti saavutettavia erityisesti alueilla, joissa muita palveluja on vähän, ja laaja verkosto tarjoaa mahdollisuuksia perusterveydenhuollon täydentämiseen ja ennaltaehkäisevien palveluiden tarjoamiseen. Jotta näitä palveluita voidaan hyödyntää tehokkaammin, apteekin taloudelta ei voi viedä pohjaa. Vaikka terveyspalveluiden tuottaminen on kannattavaa liiketoimintaa yhteistyöapteekeille, suurin osa käyttökatteesta muodostuu edelleen itsehoitolääkkeiden myynnistä. Näiden valmisteiden palvelutarpeen arviointi kuuluu apteekin vastuulle ja näkyy kuluttajahinnassa. Mikäli itsehoitolääkkeiden myynnissä nähdään säästökohde valtiontaloudelle ilman kokonaisvaikutusten arviointia, ei ole realistista odottaa yhtä kattavaa asiakaspalvelua ja terveydenhuollollista ohjausta. Rokotepiste yhtyy Fimean selvityksen näkemykseen, jonka mukaan itsehoitolääkkeiden myynnin laajentaminen apteekkien ulkopuolelle heikentää apteekkien kykyä ylläpitää laajaa palveluverkkoa.

Esitämme, että apteekkivero tulee uudistaa myyntikateperusteiseksi malliksi ja että sivuapteekkivähennys säilytetään turvaamaan harvaan asuttujen alueiden palvelut. Terveyspistetoiminnan verotusta ei tule sisällyttää apteekkiveron piiriin, ja sen rahavirtojen käsittelyssä on varmistettava selkeä ja johdonmukainen malli. Itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamista apteekkien ulkopuolelle ei tule toteuttaa ilman kattavaa ja vaikuttavuusperusteista arviointia, sillä nykyisellään muutos vaarantaa rationaalisen lääkehoidon, lisää väärinkäytöksiä ja voi pitkällä aikavälillä heikentää apteekkiverkoston kykyä tarjota laajoja terveyspalveluja.

Korostamme, että apteekkien rooli terveydenhuollon helposti saavutettavina toimipisteinä on merkittävä erityisesti alueilla, joissa muuta palvelutarjontaa on vähän. Näiden palveluiden tehokas hyödyntäminen edellyttää, että apteekkien taloudelliset edellytykset säilyvät vakaana ja että lainsäädäntö tukee palveluiden kehittämistä eikä heikennä niiden kannattavuutta.